

Η δύσκολη σχέση Μόσχας και Αγκυρας

■ **Η ΠΟΛΥΠΛΟΚΟΤΗΤΑ** των ρωσοτουρκικών σχέσεων δίνει τον ρυθμό στην εξωτερική πολιτική της Τουρκίας. Η Αγκυρα συνεχίζει να ακροβατεί ανάμεσα στη Δύση και στη Ρωσία, με την οποία υπάρχει πλέον βαθιά αλληλεξάρτηση, σε τέτοιο βαθμό, μάλιστα, που ούτε η Αγκυρα είναι σε θέση να έρθει σε τροχιά μετωπικής σύγκρουσης με τη Μόσχα αλλά ούτε και η Ρωσία να εγκαταλείψει την Τουρκία. Ο Ρώσος υπουργός Εξωτερικών **Σεργκέι Λαβρόφ** επισκέφθηκε την Αγκυρα την περασμένη εβδομάδα και συνομίλησε με τον Τούρκο ομόλογό του, **Μεβλούτ Τσαβούσογλου**. Η αίσθηση στην Τουρκία, τόσο στα μέσα ενημέρωσης όσο και στους αναλυτές με τους οποίους συνομιλεί η **Realnews**, είναι ότι η Μόσχα έδωσε ένα... σιβυλλικό «πράσινο φως» για μια νέα επιχείρηση της Τουρκίας στη βόρεια Συρία. Και λέμε σιβυλλικό διότι ο Λαβρόφ δεν ήταν απολύτως σαφής, αλλά οι τοποθετήσεις του έδωσαν την αφορμή στην Αγκυρα να θεωρεί ότι μπορεί να επέλθει για άλλη μια φορά εναντίον των θέσεων των εκεί κουρδικών δυνάμεων. Σα-

ρώ των τουρκικών εξαγωγών στη Ρωσία. Οι κύριες εξαγωγές της Ρωσίας στην Τουρκία είναι ορυκτά καύσιμα και διυλισμένα προϊόντα (58,7% των εξαγωγών), μέταλλα και μεταλλικά προϊόντα (25%). Οι εξαγωγές της Τουρκίας στη Ρωσία περιλαμβάνουν μηχανήματα, εξοπλισμό και οχήματα (28,3%), τρόφιμα (31,3%), υφάσματα και παπούτσια (18,1%). Η εξάρτηση της Τουρκίας από τις προμήθειες φυσικού αερίου της Ρωσίας και η επακόλουθη ανισο-

ροπία του εμπορίου είναι ένα από τα κύρια προβλήματα της διμερούς σχέσης από την τουρκική πλευρά. Μεταξύ 1987 και 1994, η Ρωσία ήταν ο μόνος προμηθευτής αερίου της Τουρκίας. Το 1994, το ρωσικό μονοπώλιο των περίπου πέντε δεκατομμυρίων κυβικών μέτρων έσπασε από την Αλγερία, η οποία πέτυχε μερίδιο 418 εκατομμυρίων κυβικών μέτρων στην τουρκική αγορά φυσικού αερίου. Με τη βοήθεια του Αζερμπαϊτζάν και του Ιράν -και χάρη στο αυξημένο μερίδιο υδροποιημένου φυσικού αερίου (LNG)- η Τουρκία κατάφερε να διαφοροποιήσει τον εφοδιασμό της σε φυσικό αέριο τα τελευταία δέκα χρόνια, μειώνοντας το μερίδιο της Ρωσίας στο 33% το 2020. Η διαφορο-

Ο Ρώσος υπουργός Εξωτερικών **Σεργκέι Λαβρόφ** επισκέφθηκε την Αγκυρα την περασμένη εβδομάδα και συνομίλησε με τον Τούρκο ομόλογό του, **Μεβλούτ Τσαβούσογλου**

Κυριάκο Μπτσότακπ. Αυτό, βεβαίως, δεν σημαίνει ότι η Ελλάδα θα σταματήσει να αναδεικνύει την τουρκική επιθετικότητα στα διεθνή fora. Οι πολεμοχαρείς τουρκικές κραυγές, πάντως, δεν τρομάζουν ούτε ανησυχούν ιδιαίτερα τα στελέχη της κυβέρνησης, που θεωρούν ότι ο Ερντογάν έχει πλήρη επίγνωση του τι μπορεί να του στοιχίσει ένα θερμό επεισόδιο με την Ελλάδα και ότι δεν θα το αποτολμήσει, όταν μάλιστα οι πληροφορίες επιμένουν ότι επείγεται να προχωρήσει με την εισβολή στη Συρία, παρακάμπτοντας τις ενστάσεις των ΗΠΑ.

Εκείνο που ανησυχεί πολλούς στην κυβέρνηση είναι το κλίμα που διαμορφώνεται κατά της Ελλάδας στα τουρκικά μέσα ενημέρωσης και το οποίο προσλαμβάνει πλέον διαστάσεις ανθελληνικής υστερίας. Έχοντας πιστέψει πως έχουν πάρει το «πράσινο φως» μετά τις δηλώσεις του Ερντογάν, του **Τσαβούσογλου** και των πολιτικών αρχηγών, οι Τούρκοι αναλυτές και δημοσιογράφοι επιδιίδονται καθημερινά σε ακραίες πολεμοχαρείς δηλώσεις ζητώντας από την κυβέρνησή τους το λιγότερο απόβαση στα νησιά και δημιουργώντας την εντύπωση στον μέσο Τούρκο πολίτη ότι η Ελλάδα είναι η χώρα που τον απειλεί. Κυβερνητικά στελέχη, που παρακολουθούν με ανησυχία αυτήν την εξέλιξη, δεν αποκλείουν το ενδεχόμενο είτε να στηθεί μια προβοκάτσια, είτε κάποιοι θερμομάιοι που έχουν πειστεί ότι απειλούνται από την Ελλάδα να προσπαθήσουν να πάρουν την κατάσταση στα χέρια τους, κάτι που είχε συμβεί και στα Ιμια το 1996. Μια τέτοια ενέργεια, που δεν θα πρέπει να θεωρείται απίθανη, με βάση το ανθελληνικό κλίμα που έχει δημιουργηθεί στην Τουρκία, θα μπορούσε να πυροδοτήσει μια ανεξέλεγκτη κρίση με απρόβλεπτες συνέπειες.

φή, πάντως, ήταν τα αντιαμερικανικά μηνύματα που έστειλαν και οι δύο υπουργοί, δίνοντας έτσι το στίγμα του πόσο βαθιά τους ενώνει πλέον η αντίληψη ότι Τουρκία και Ρωσία απειλούνται από τον ίδιο εχθρό.

Οι τοποθετήσεις αυτές, αλλά και η αναζήτηση εκ μέρους της Αγκυρας μιας... συγκατάθεσης από τη Μόσχα για το ζήτημα της Συρίας, μαζί με την ανάγκη που αισθάνεται η Ρωσία να μην αρνηθεί απόλυτα να τη δώσει, αναδεικνύουν για ακόμα μία φορά το πόσο αλληλένδετες είναι πλέον οι πολιτικές των δύο χωρών. Ακόμα και σε περιοχές όπου Τουρκία και Ρωσία... εφάπτονται αλλά έχουν εντελώς αντίθετα συμφέροντα, όπως η Λιβύη και ο Καύκασος, αποφεύγουν με πολύ μεγάλη προσοχή να έρθουν σε αντιπαράθεση.

Ευρασιατισμός

Το υβριδικό αυτό *modus vivendi* ανάμεσα στην Αγκυρα και τη Μόσχα δεν έχει να κάνει μόνο με πολιτικούς ή ακόμα και ιδεολογικούς λόγους, όπως ο αντιαμερικανισμός και ο αυξανόμενος ευρασιατισμός στην Τουρκία, αλλά επιπλέον και με πολύ βαθιές πια οικονομικές αλληλεξαρτήσεις ανάμεσα στις δύο χώρες. Η Ρωσία κατέχει την πρώτη θέση μεταξύ των εμπορικών εταιρών της Τουρκίας σε εισαγωγές από το 2006, ξεπερνώντας μόνο για λίγο την Κίνα και τη Γερμανία την περίοδο 2015-2017, αλλά ως εμπορικός εταίρος της Τουρκίας σε εξαγωγές βρίσκεται πολύ χαμηλότερα. Οι εμπορικές σχέσεις Τουρκίας-Ρωσίας ορίζονται επομένως από τις ρωσικές εξαγωγές, αξίας περίπου 27 δισ. ευρώ το 2021, σε σύγκριση με τα περίπου 5,4 δισ. ευ-

ποίηση των προμηθειών φυσικού αερίου δεν έχει εξελίξει την εμπορική ανισοροπία, η οποία μετριάζεται κάπως από τον τουρισμό (4,7 εκατ. τουρίστες για το 2021) και από τις δραστηριότητες των τουρκικών κατασκευαστικών επιχειρήσεων στη Ρωσία. Οι τουρκικές εταιρείες απέκτησαν πρόσβαση στη Ρωσία ήδη από την περίοδο λίγο πριν από το τέλος της Σοβιετικής Ένωσης, με σχετική συμφωνία ανάμεσα στη Μόσχα και την Αγκυρα, με τον όγκο των εργασιών τους στη Ρωσία να ξεπερνά τα 80 δισ. ευρώ. Η δομή των οικονομικών σχέσεων μεταξύ Τουρκίας και Ρωσίας υποδηλώνει μια ασύμμετρη αλληλεξάρτηση σε βάρος της Τουρκίας. Στον ενεργειακό τομέα, ωστόσο, η Ρωσία φαίνεται να εξαρτάται όλο και περισσότερο από την Τουρκία. Και αυτή η εξάρτηση αναμένεται να γίνει ακόμα μεγαλύτερη, καθώς η Ε.Ε. έχει ξεκινήσει τη διαδικασία απεξάρτησής της από τη ρωσική ενέργεια. Ο αγωγός φυσικού αερίου TurkStream και ο πυρηνικός σταθμός Akkuyu κυριαρχούν στις ενεργειακές σχέσεις Τουρκίας-Ρωσίας. Οσον αφορά τον Akkuyu, η Τουρκία εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τη Μόσχα. Η εξάρτηση αυτή θα αυξηθεί όταν και αν αρχίσει να λειτουργεί ο σταθμός, ωστόσο και η Ρωσία έχει πολλά να χάσει αν το έργο δεν ολοκληρωθεί. Δεν είναι, άλλωστε, τυχαίο ότι μεταξύ της έναρξης της επέμβασης της Ρωσίας στη Συρία τον Σεπτέμβριο του 2015 και της κατάρριψης ενός ρωσικού μαχητικού από την τουρκική αεροπορία τον Νοέμβριο του 2015, η τουρκική ηγεσία απείλησε να διακόψει τη συνεργασία με τη Ρωσία και στα δύο αυτά έργα.

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ ΑΡΕΤΑΙΟΣ

ΕΚΛΟΓΕΣ

Πρόθεση της κυβέρνησης Ερντογάν είναι να συσπειρώσει την εθνικιστική ψήφο ενόψει των επικείμενων εκλογών, που είναι πιθανό να γίνουν πρόωρα